

Скрябін О.М.

Класичний приватний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізований сучасний стан протидії торгівлі людьми, наведені основні різновиди торгівлі людьми: торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, трансплантації органів, трудової експлуатації, використання в жебрацтві, використання у виготовленні порнографічної продукції, примусової вагітності, усиновлення (удочеріння). Основними причинами торгівлі людьми виступають дві головні групи: причини, що визначають пропозицію живого товару; причини, що визначають попит на живий товар. У роботі представлений розподіл країн світу на три основні блоки: країни призначення, країни транзиту та країни поставки. Серед країн Співдружності Незалежних Держав провідним документом, який регулює взаємодію у кримінальних справах, є Конвенція про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах. Зроблено порівняльно-правовий аналіз протидії торгівлі людьми в Україні та країнах Співдружності Незалежних Держав – Грузії, Молдові, Азербайджані, Казахстані. У Грузії діє національний механізм протидії торгівлі людьми, із зазначенням норми про завідоме користування послугами жертв або потерпілих у торгівлі людьми, що сприяє мінімізації попиту на сексуальні послуги осіб, які постраждали від работоргівлі й експлуатації. У Молдові та Грузії чинне кримінальне законодавство передбачає досить сувору відповідальність за торгівлю людьми. В українському Кримінальному кодексі стаття 149 «Торгівля людьми» містить деталізацію всіх форм експлуатації, названих у примітці. У законодавстві Республіки Казахстан у 2014 році ухвалений Кримінальний кодекс, у якому зазначено, що об'єктом злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми є свобода людини, її особиста безпека, права і законні інтереси, честь і гідність, право на вільний вибір місця проживання, роду занять і професії. Автором запропоновано включення способів учинення торгівлі людьми як обов'язкової ознаки в основний склад закону щодо торгівлі людьми в законодавство країн Співдружності Незалежних Держав, у яких відсутня така деталізація, а також включення в законодавство норми про користування сексуальною послугою жертви торгівлі людьми за умови усвідомлення винним цієї обставини (трефікінг).

Ключові слова: торгівля людьми, експлуатація, злочин, протидія торгівлі людьми, кримінальний кодекс, порівняльно-правовий аспект.

Постановка проблеми. Однією з гострих соціально-економічних проблем натеper в Україні і світі є нелегальна міграція. Ця проблема пов'язана з такими явищами соціально-економічного життя, як зростання різних видів злочинності – тероризму, контрабанди зброї та наркотиків, збільшення кількості злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми.

Натеper територіальне розташування та геополітичний стан України використовуються для нелегальної міграції, транспортування мігрантів та торгівлі людьми. Варто також зазначити, що Україна сприяє стримуванню потоків нелегальних мігрантів зі Сходу у країни Центральної та Західної Європи. Водночас торгівля людьми є актуальною проблемою для суспільства як в Україні, так і в інших країнах світу.

Жертви торгівлі людьми – це і чоловіки, і жінки, і діти. Цілями торгівлі можуть бути примусова праця, сексуальна експлуатація, жебрацтво, трансплантація органів.

Так, у доповіді генерального секретаря ООН від 7 серпня 2020 р. зазначено, що протягом 2017–2018 рр. у більш ніж 110 країнах світу були виявлені 74 514 жертв торгівлі людьми [1]. Приблизно 70% жертв торгівлі людьми становлять жінки: в основному дорослі жінки, але все частіше – дівчинки. Так, приблизно 77% виявлених жертв жіночої статі стають об'єктами торгівлі з метою сексуальної експлуатації, 14% – у цілях примусової праці, решта – для інших форм експлуатації. Жінки стають жертвами торгівлі людьми з метою шахрайства, примусового та підневільного шлюбу, дитячих шлюбів, підне-

вільної праці в домашньому господарстві і примусової вагітності.

Також ситуація у світі щодо торгівлі людьми ускладнюється пандемією коронавірусної інфекції (COVID-19). Глибокі та широкомасштабні соціально-економічні наслідки пандемії підвищують уразливість людей перед експлуатацією, жорстоким поведінням і торгівлею людьми. Крім того, у даний час увесь світ переходить на онлайнний формат через пандемію COVID-19, торговці людьми використовують онлайнні технології й інші засоби для вербування й експлуатації жертв.

Ця негативна ситуація характерна не тільки для України, країн Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД), а й для всього світу. Ситуація, що склалася, вимагає вивчення проблеми торгівлі людьми в Україні та країнах СНД у нових сучасних умовах, а також розроблення правових методів протидії торгівлі людьми з урахуванням соціально-економічних змін у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика протидії торгівлі людьми є актуальною темою досліджень вітчизняних та закордонних учених. Серед українських учених, що досліджували вказану проблематику, можна виділити таких, як: І.В. Буреш (державне регулювання у сфері протидії торгівлі людьми) [2], Т.І. Возна (взаємодія правоохоронних органів і неурядових організацій щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми) [3], Н.М. Лукач (інституційні механізми протидії глобальній проблемі торгівлі людьми) [4], Ю.С. Нагачевська (міжнародне співробітництво щодо протидії торгівлі людьми) [5], І.Й. Слубський (адміністративно-правовий аспект протидії торгівлі людьми) [6]. Проте варто зазначити, що натеper необхідні актуалізація й удосконалення наявних знань, що пов'язано із глобальними суспільними змінами (пандемія COVID-19), які вплинули на всі сфери суспільства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження актуальних проблем та проведення порівняльного аналізу правового аспекту протидії торгівлі людьми в Україні та країнах СНД.

Виклад основного матеріалу дослідження. Натеper торгівля людьми є однією з найбільш поширених форм рабства. Саме так вчені німецького інституту прав людини П. Фольмар-Отто, Х. Рабе визначають торгівлю людьми. Це визначення ґрунтується на факті порушення прав людини, а саме на перетворенні людини на товар, предмет купівлі-продажу, позбавлення її права на свободу та вільний вибір [7, с. 4].

І.Й. Слубський вивчає протидію торгівлі людьми та зазначає, що у процесі розгляду фактів зазначених злочинів варто підкреслити, що їх виявлення і розслідування вимагає копійкої праці. Транснаціональна злочинність розробила добре відпрацьований механізм торгівлі людьми, за якого відстежити рух «живого товару» надзвичайно важко [6, с. 278].

Також варто зазначити, що організації, які займаються торгівлею людьми, змушують своїх жертв здійснювати такі правопорушення, як крадіжка, жебрацтво, кишенькові крадіжки, незаконна торгівля наркотиками, їх перевезення [8, с. 80]. Зазначені чинники ускладнюють запобігання і протидію злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми.

Сучасні причини існування і поширення торгівлі людьми, згідно з дослідженням Н.М. Лукач, можна розділити на дві групи: 1) причини, які визначають пропозицію живого товару; 2) причини, які визначають попит на живий товар.

До першої групи належать: низький рівень управління, який сприяє виникненню ситуації у країні, коли торговці людьми можуть розгортати свою діяльність завдяки тому, що уряд не забезпечує порядок або робить це неефективно; неадекватність законодавства і судової системи; безробіття, неповна зайнятість і низький рівень заробітної плати; гендерна дискримінація у сфері зайнятості, отримання освіти і доступу до інформації; недосконалі або відсутні канали законної міграції і відсутність будь-якої інформації щодо можливості законного працевлаштування за кордоном; бідність і заборгованість; низький рівень освіти, безграмотність; відсутність інформації про ризики, які супроводжують процес трудової міграції; бізнес, пов'язаний із торгівлею людьми, є високоприбутковим і має низький ризик.

До другої групи чинників належать: конкурентний тиск у високорозвинених країнах, який призводить до пошуку можливостей зниження собівартості товарів шляхом залучення субпідрядників і скорочення заробітної плати; підвищення рівня зайнятості жінок – громадянок високорозвинених країн зумовлює попит на домогосподарок, нянь і доглядальниць за літніми людьми; споживчий попит на товари і послуги за низьку ціну і зі швидкою доставкою; розвиток секс-індустрії і розважальної індустрії, тобто зростання попиту на сексуальні послуги; відсутність ефективної системи контролю та низька активність правоохоронних органів; ігнорування і порушення прав людини; висока прибутковість і низький ризик бізнесу,

пов'язаного з торгівлею людьми; недостатня поінформованість населення; корумпованість співробітників імміграційних і митних органів у країні походження, транзиту та призначення [4, с. 85–87].

Д. Хагес серед компонентів, які визначають попит на послуги торговців людьми в сучасному світі, виділяє такі: 1) чоловіки, які користуються послугами комерційної секс-індустрії; 2) експлуататори, які формують індустрію торгівлі людьми: ті, хто замовляє живий товар для експлуатації в різних секторах; 3) країни призначення – їхнє законодавство і політика щодо незаконної експлуатації різного роду; 4) культурні традиції, які сприяють торгівлі людьми [9].

У результаті розгляду різновидів торгівлі людьми І.В. Буреш [2, с. 117] виділяє такі основні види:

1. Торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації людини. Від цього злочину найбільше страждають молоді жінки, неповнолітні дівчата, іноді й діти (саме вони становлять головну групу ризику). Ця форма експлуатації зачіпає інтимний бік життя людини і належить до найбільш цинічних злочинів, адже руйнує особисте життя людини, її майбутнє, сімейні відносини, знищує генофонд нації, отже, підриває майбутнє всього суспільства.

2. Торгівля людьми з метою трудової експлуатації. Торгівля людиною з метою експлуатації її праці залишається актуальною проблемою для громадян України. В останні роки проблему зафіксовано як на території самої України без перетину кордону, так і у країнах призначення, серед яких Росія, Чехія, Польща, Італія, Португалія й інші. Людей експлуатують переважно в таких сферах, як будівництво, каменоломні, лісопозали, прокладка залізничних шляхів, сільське господарство, нелегальний вилов риби, підпільні майстерні з пошиття одягу і переробка харчової продукції.

Варто зазначити, що закордонним роботодавцям вигідно мати справу з нелегальними трудовими мігрантами, тому особи, які прибули у країну з метою заробітку на незаконних підставах, не мають юридичного і соціального захисту. Навіть більше, вони змушені погоджуватися на будь-яку роботу – сезонну, важку і небезпечну, тарифні ставки, що встановлюються їм, значно нижче, ніж для громадян своєї країни [10].

3. Торгівля людьми з метою використання в жебрацтві. Від цієї проблеми найбільше страждають діти, інваліди та люди старшого віку.

4. Торгівля людьми з метою використання у виготовленні порнографічної продукції. На території України виробляють і направляють каналами

інтернету порнографічну продукцію у країни, які мають на неї попит. Особливо це стосується дитячої порнографії, від чого страждають діти різного віку і різної статі.

5. Торгівля людьми з метою вилучення органів. З розвитком медичних наук зростає попит на трансплантацію органів людини. Серед відомих випадків торгівлі людськими органами торгівля нирками найпоширеніша, оскільки на них існує високий попит (трансплантувати нирку простіше порівняно з іншими людськими органами). Серед основних чинників стримування збільшення кількості таких злочинів фахівці називають складні медичні процедури і потребу в лікарях високої кваліфікації [2, с. 117].

6. Торгівля з метою удочеріння (усиновлення). Ця проблема найчастіше стосується маленьких дітей та немовлят.

7. Торгівля з метою примусової вагітності – найбільше від цього виду торгівлі людьми страждають молоді жінки.

Для дослідження протидії торгівлі людьми важливе розуміння ролі участі країн у таких злочинах. Міжнародними організаціями було розроблено розподіл країн на три основні блоки: країни призначення (Греція, Данія, Іспанія, Італія, Кіпр, Нідерланди, Норвегія, США, Швеція, Швейцарія); країни поставки (Азія, Африка, Болгарія, країни колишнього Радянського Союзу, Словенія); країни транзиту (Болгарія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія).

Такий поділ дає можливість не тільки оцінити масштаби проблеми, а й знайти найбільш доцільний для кожного із блоків шлях протидії їй [3, с. 16].

Основним документом, який регулює взаємодію у кримінальних справах на території СНД, є Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах [11], укладена від імені України в м. Мінськ 22 січня 1993 р. і ратифікована Законом України від 10 листопада 1994 р. Далі держави-учасники внесли до Конвенції зміни і доповнення, виклали їх у Протоколі до Конвенції про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 р., який був ратифікований Законом України від 3 березня 1998 р. із застереженнями.

Згідно з цими документами, правова допомога здійснюється шляхом виконання процесуальних та інших дій, для чого направляється доручення [5].

У Молдові діє кримінальне законодавство, яке передбачає досить сувору відповідальність за торгівлю людьми. У Кримінальному кодексі (далі –

КК) міститься окрема ст. 165 «Торгівля людьми», КК містить також ст. 167 «Рабство і умови, подібні до практики рабства» [12, с. 180].

У Грузії діє національний механізм протидії торгівлі людьми, основою якого є Національний план дій із боротьби з торгівлею людьми, який був затверджений Указом № 23 Президента Грузії 25 січня 2007 р. [13, с. 88]. За КК Грузії від 22 липня 1999 р. всі злочини щодо торгівлі людьми поміщені в одну гл. XXIII «Злочини проти прав і свобод людини» [14]. На відміну від українського КК, глави про злочини проти свободи у грузинському Кодексі немає, а торгівлі людьми присвячені одразу три статті: «Торгівля людьми (трефікінг)» (ст. 1431), «Торгівля неповнолітніми (трефікінг)» (ст. 1432) і «Користування послугами жертв (потерпілих) торгівлі людьми (трефікінга)» (ст. 1433). Безумовним досягненням кримінально-правового регламентування є конструювання норми про завідоме користування послугами жертв або потерпілих торгівлі людьми (ст. 1433).

Так, на думку І.С. Аліхаджієвої [15], даний склад має практичний сенс для мінімізації попиту на сексуальні послуги осіб, які постраждали від работоргівлі й експлуатації. Санкції за торгівлю людьми у грузинському Кодексі – одні з найсуворіших. За просту торгівлю дорослими та неповнолітніми нижня межа позбавлення волі становить сім років, а верхня – дванадцять. За умови особливо кваліфікованої торгівлі людьми строк позбавлення становить від п'ятнадцяти до двадцяти років ізоляції.

В Азербайджані, де здійснюється продаж і транзит жінок та дітей за кордон із метою сексуального рабства, КК містить спеціальну ст. 106 «Рабство». У КК є ст. 110 «Насильницьке утримання людини», ст. 144 «Викрадення людини». КК Азербайджану також містить окрему ст. 173 «Торгівля неповнолітніми» [4, с. 131].

У КК Республіки Молдова від 18 квітня 2002 р. [16] норми, спрямовані на припинення торгівлі людьми, набули детальної регламентації. На відміну від досліджуваних раніше національних законів, молдавська модель містить логічну систему складів злочинів у розд. III «Злочини проти волі, честі та гідності особи». До неї включені «Торгівля людьми» (ст. 165), «Використання результатів праці або послуг особи, що стала жертвою торгівлі людьми» (ст. 165–1), «Рабство та умови, подібні до практики рабства» (ст. 167) і «Примусова праця» (ст. 168).

У Молдавії, як і у кримінальному праві Грузії та Казахстану, диференціюється торгівля людьми щодо повнолітніх осіб і дітей. За ст. 206 «Тор-

гівля дітьми» такою визнається вербування, перевезення, передача, приховування або отримання дитини, а також дача або прийняття платежів або вигод для отримання згоди особи, яка контролює дитину, здійснені з метою: а) комерційної і некомерційної сексуальної експлуатації у проституції або порнографічній індустрії. Ті ж дії, пов'язані із сексуальним зловживанням і/або насильством, прирівнюються до обтяжуючих.

В українському КК ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» поміщена в розд. 3 «Злочини проти волі, честі та достоїнства особистості» [17]. Заслуговує на увагу і та обставина, що в Україні, на відміну від російської норми про торгівлю людьми (ст. 1271 КК Російської Федерації), зроблена спроба деталізації всіх форм експлуатації, названих у примітці.

У диспозиції статті описані такі види злочинної поведінки, які супроводжують процес переходу жертви у власність: торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а також вербування, переміщення, укриття, передача або одержання людини, здійснені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи вразливого стану особи. А у кримінальному законі Росії засоби впливу на жертву торгівлі людьми не названі як обов'язкова ознака, а тому не впливають на кваліфікацію дії винного, який використовував шантаж або обман для здійснення купівлі-продажу людини.

У результаті дослідження протидії торгівлі людьми в Казахстані вчені зазначають, що торгівля неповнолітніми в Казахстані має підвищений ступінь латентності у зв'язку з тим, що жертва злочину (потерпілий) своєчасно не звертається до правоохоронних та інших спеціальних органів, а реєструється тільки незначна частина фактично вчинених [18].

На основі ухвалення Закону Республіки Казахстан «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів Республіки Казахстан (далі – РК) з питань протидії торгівлі людьми» від 2 березня 2006 р. № 131–III, відповідальність за торгівлю неповнолітніми була передбачена у ст. 133 КК РК. Послідовним продовженням цієї лінії стало ухвалення нового Кримінального кодексу РК від 3 липня 2014 р., у якому відповідальність за торгівлю неповнолітніми регулюється ст. 135 КК. Верховний Суд РК роз'яснює, що об'єктом даних злочинів є свобода людини, її особиста безпека, права і законні інтереси, честь і гідність, право на вільний вибір місця проживання, роду занять і професії [19].

І.Й. Слубський у результаті дослідження протидії торгівлі людьми зазначає, що заходи щодо протидії торгівлі людьми повинні здійснюватись у трьох взаємопов'язаних напрямках:

1) запобігання. З метою ефективного запобігання торгівлі людьми в Україні успішно діє низка міжнародних організацій та мережа громадських об'єднань, діяльність яких спрямована на роботу з населенням загалом, окремими групами ризику, молоддю, невстановленими постраждалими, державними і неурядовими спеціалістами, які могли бути в контакті з (потенційними) постраждалими, через проведення цілеспрямованих інформаційних кампаній;

2) боротьба з торгівлею людьми. Важливим напрямом протидії торгівлі людьми є налагодження співпраці представників правоохоронних органів один з одним та з іншими урядовими структурами. Боротьба проти торгівлі людьми вимагає активізації міжнародного співробітництва – поєднання зусиль країн, з яких походять жертви торгівлі, країн транзиту та країн, до яких прибувають жертви торгівлі. Велику роль у цьому відіграють інформаційні кампанії у країнах, з яких походять жертви торгівлі людьми, з метою викриття обману та маніпуляції, до яких вдаються злочинці, що чатують на майбутні жертви [6, с. 280–281];

3) надання допомоги та захист осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Залежно від індивідуальних потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, допомога може здійснюватися в таких формах: юридичні консультації та представництво потерпілого (потерпілих) у кримінальному та цивільному суді; медична та психологічна допомога, надання притулку тощо. Варто підкреслити, що допомога потерпілим від торгівлі людьми особам повинна включати не лише спри-

яння їх поверненню, реабілітації та реінтеграції, але й надання допомоги в реалізації їхнього права на справедливий судовий розгляд справи. Реалізація цього права, окрім безпосереднього кримінального переслідування торговців людьми, передбачає також і право на отримання адекватної компенсації за завдані жертвам торгівлі людьми матеріальні збитки та моральну шкоду. На законодавчому рівні повинен бути визначений обсяг такого відшкодування [20, с. 13].

Висновки. Отже, проблема торгівлі людьми є багатопланою, включає в себе різні аспекти – соціальний, економічний, культурний, політичний та правовий; до торгівлі людьми залучені країни-постачальниці, країни транзиту, країни надходження. Тому протидія торгівлі людьми повинна бути комплексною та системною. Так, одним із важливих правових аспектів протидії торгівлі людьми є включення способів учинення торгівлі людьми як обов'язкової ознаки в основний склад закону щодо торгівлі людьми. Натепер способи вчинення торгівлі людьми включені в законодавство таких країн, як Україна, Білорусь, Грузія, Молдова. Тому необхідним є внесення змін до законодавства країн, у яких такі ознаки не включені в законодавство. Також важливим аспектом протидії торгівлі людьми є включення в законодавство норми про користування сексуальною послугою жертви торгівлі людьми за умови усвідомлення винним цієї обставини (трефікінг). Тому для вдосконалення українського кримінального права доцільним є розгляд можливості запозичення із закордонних кодексів, наприклад КК Грузії, Молдови, норми про користування сексуальною послугою жертви торгівлі людьми за умови усвідомлення винним цієї обставини (трефікінг).

Список літератури:

1. Доповідь генерального секретаря ООН «Торгівля жінками і дівчатками». URL: <https://www.undocs.org/ru/A/75/289> (дата звернення: 17.10.2020).
7. Буреш І.В. Державне регулювання у сфері протидії торгівлі людьми в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 7. С. 115–118.
9. Возна Т.І. Діяльність правоохоронних органів і неурядових організацій та їх взаємодія щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 207 с.
5. Лукач Н.М. Концептуальні засади та інституційні механізми протидії глобальній проблемі торгівлі людьми : дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Львів, 2016. 214 с.
11. Нагачевська Ю.С. Міжнародне співробітництво щодо протидії торгівлі людьми як вияву транснаціональної організованої злочинності. *Боротьба з торгівлею людьми* : тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2013. С. 146–149.
3. Слубський І.Й. Протидія торгівлі людьми : адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 277–284.
2. Follmar-Otto P., Rabe H. Menschenhandel in Deutschland. Die Menschenrechte der Betroffenen stärken. Deutsches Institut für Menschenrechte. Berlin, 2009. 104 p.

4. Richard A.O. International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime. Center for the Study of Intelligence, State Department Bureau of Intelligence, U.S. State Department, 1999. 80 p.
6. Hughes D. The Demand for Victims of Sex Trafficking [Electronic resource]. URL: https://www.academia.edu/3415676/The_Demand_for_Victims_of_Sex_Trafficking.
8. Smutchak Z., Romanjuk D. Migratory Threats to National Security of Ukraine: Current Challenges and Ways of Regulation. *Baltic Journal of Economic Studies*. Riga, 2016. Vol. 2. №. 3. P. 107–112.
10. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, підписана в Мінську 22 січня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text (дата звернення: 18.10.2020).
12. Альфьоров С.М. Організаційно-правові аспекти протидії торгівлі жінками. *Боротьба з торгівлею людьми* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Донецьк, 26 червня 2008 р. Донецький юридичний інститут ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка, Фонд Ганса Зайделя. Донецьк, 2008. 278 с.
13. Гогиберидзе Д. Борьба с трафикингом в Грузии: опыт и итоги последних лет. Донецк, 2008. 278 с.
14. Уголовный кодекс Грузии / науч. ред. З.К. Бигвава ; вступ. статья В.И. Михайлова. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2002. 263 с.
15. Алихаджиева И.С. Торговля людьми в целях сексуальной эксплуатации: сравнительно-правовой анализ законодательства России и стран – участниц СНГ. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2016. № 5. С. 119–125.
16. Уголовный кодекс Республики Молдова. Вступ. статья А.И. Лукашова. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2003. 408 с.
17. Кримінальний Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18.10.2020).
18. Противодействие торговле людьми: правовые и экономические аспекты : учебное пособие / О.В. Прокопенко и др. Хожув: Drukarnia Suflowa, 2017. 168 с.
19. О практике применения законодательства, устанавливающего ответственность за торговлю людьми : нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 29 декабря 2012 г. (п. 2–8). URL: <http://adilet.zan.kz> (дата звернення: 18.10.2020).
20. Науково-практичний коментар до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» / кол. авторів ; за заг. ред. О.М. Бандурки, К.Б. Левченко, О.М. Литвинова. Київ : Агентство «Україна», 2013. 182 с.

Skriabin O.M. CURRENT PROBLEMS OF COMBATING HUMAN TRAFFICKING IN UKRAINE AND THE CIS COUNTRIES: COMPARATIVE AND LEGAL ASPECT

The article analyzes the current state of combating trafficking in human beings, the main types of trafficking in human beings: trafficking in human beings for sexual exploitation, organ transplantation, labor exploitation, use in begging, use in the manufacture of pornographic products, forced pregnancy, adoption. The main causes of human trafficking are two main groups: the reasons that determine the supply of live goods; reasons that determine the demand for live goods. The paper presents the division of the world into three main blocks: countries of destination, countries of transit and countries of delivery. Among the CIS countries, the leading document regulating cooperation in criminal matters is the Convention on Legal Assistance and Legal Relations in Civil, Family and Criminal Matters. A comparative legal analysis of combating human trafficking in Ukraine and the CIS countries – Georgia, Moldova, Azerbaijan, Kazakhstan. Georgia has a national anti-trafficking mechanism, with a provision for the deliberate use of the services of victims or victims of trafficking, which helps to minimize the demand for sexual services from victims of trafficking and exploitation. In Moldova and Georgia, the current criminal law provides for rather strict liability for trafficking in human beings. In the Ukrainian Criminal Code, Art. 149 "Trafficking in human beings" contains details of all forms of exploitation mentioned in the note. The legislation of the Republic of Kazakhstan in 2014 adopted the Criminal Code, which states that the object of crimes related to human trafficking is human freedom, personal security, rights and legitimate interests, honor and dignity, the right to free choice of place residence, occupation and profession. The author proposes the inclusion of methods of trafficking in human beings as a mandatory feature in the main part of the law on trafficking in human beings in the legislation of the CIS countries, where there is no such detail, as well as the inclusion in the legislation of sexual exploitation of victims of trafficking, trafficking).

Key words: *Trafficking in human beings, exploitation, crime, combating trafficking in human beings, criminal code, comparative legal aspect.*